

Araling Panlipunan 10
Ikaapat na Markahan
Unang Aralin Week 1&2
Pagkamamamayan:Konsepto at Katuturan
LAS

Konsepto ng Pagkamamamayan(Citizenship) at Ligal na Basehan

Ang konsepto ng citizenship (pagkamamamayan) o ang kalagayan o katayuan ng isang tao bilang miyembro ng isang pamayanan o estado ay umusbong sa kabihasnang Griyego.Ito ay binubuo ng mga lungsod estado na tinawag na polis,lipunan na binubuo ng mg taong may isang pagkakakilanlan at mithiin.Ayon sa orador na Perciles,hindi lamang sarili ang iniisip ng mga citizen kundi maging ang kalagayan ng estado.Ang isang citizen ay inaasahan na makilahok sa mga Gawain sapolis tulad ng paglahok sa mga pampublikong asembliya at paglilitis.Ang isang citizen ay maaaring politiko,administrador,husgado,at sundalo.

Nagbabago ang konsepto ng pagkamamamayan sa paglipas ng panahon.Sa kasalukuyan ang citizenship ay bilang isang legal na kalagayan ng isang indibidwal sa isang nasyong estado.Ayon kay Murray Clark Havens (1981),ang citizenship ay ang unayan ng isang indibidwal at ng estado.Ito ay tumutukoy sa pagiging miyembro ng isang indibidwal sa isang estado kung saan bilang isang citizen,siya ay ginawaran ng mga karapatan at tungkulin.Sa Pilipinas nakasaad sa Saligang Batas 1987 na basehan ng pagkamamamayan.Tunghayan ang batas sa kahon.

ARTIKULO IV PAGKAMAMAMAYAN

SEKSYON 1. Ang sumusunod ay mamamayan ng Pilipinas:

- (1) yaong mamamayan ng Pilipinas sa panahon ng pagpapatibay ng saligang batas na ito;
- (2) yaong ang mga ama o mga ina ay mamamayan ng Pilipinas;
- (3) yaong mga isinilang bago sumapit ang Enero 17, 1973 na ang mga ina ay Pilipino, na pumili ng pagkamamamayang Pilipino pagsapit sa karampatang gulang; at
- (4) yaong mga naging mamamayan ayon sa batas.

SEKSYON 2. Ang katutubong inianak na mamamayan ay yaong mamamayan ng Pilipinas mula pa sa pagsilang na wala nang kinakailangang gampanang ano mang hakbangin upang matamo o malubos ang kanilang pagkamamamayang Pilipino. Yaong mga nagpasya na maging mamamayang Pilipino ayon sa Seksyon 1, Talataan 3 nito ay dapat ituring na katutubong inianak na mamamayan.

SEKSYON 3. Ang pagkamamamayang Pilipino ay maaaring mawala o muling matamo sa paraang itinatadhana ng batas.

SEKSYON. 4. Mananatiling angkin ang kanilang pagkamamamayan ng mamamayan ng Pilipinas na mag-asawa ng mga dayuhan, matangi kung sa kanilang kagagawan o pagkukulang, sila ay ituturing sa ilalim ng batas na nagtakwil nito.

SEKSYON. 5. Ang dalawahang katapatan ng mamamayan ay salungat sa kapakanang pambansa at dapat lapatan ng kaukulang batas.

Sanggunian: Saligang Batas ng 1987 ng Pilipinas. (1987, February 2). Ang Konstitusyon ng Republika ng Pilipinas 1987

Sa kabila nito ay maaaring mawala ang pagkamamamayan ng isang indibidwal. Unang dahilan ay kung siya ay sasailalim sa proseso ng naturalisasyon sa ibang bansa. Ang ilan sa mga ito ay ang sumusunod: 1.)ang panunumpa ng katapatan sa Saligang Batas ng ibang bansa; 2.)tumakas sa hukbong sandatahan ng ating bansa kapag may digmaan, at 3.) nawala na ang bisa ng naturalisasyon.

Prinsipyo ng Pagkamamamayan

Jus sanguinis

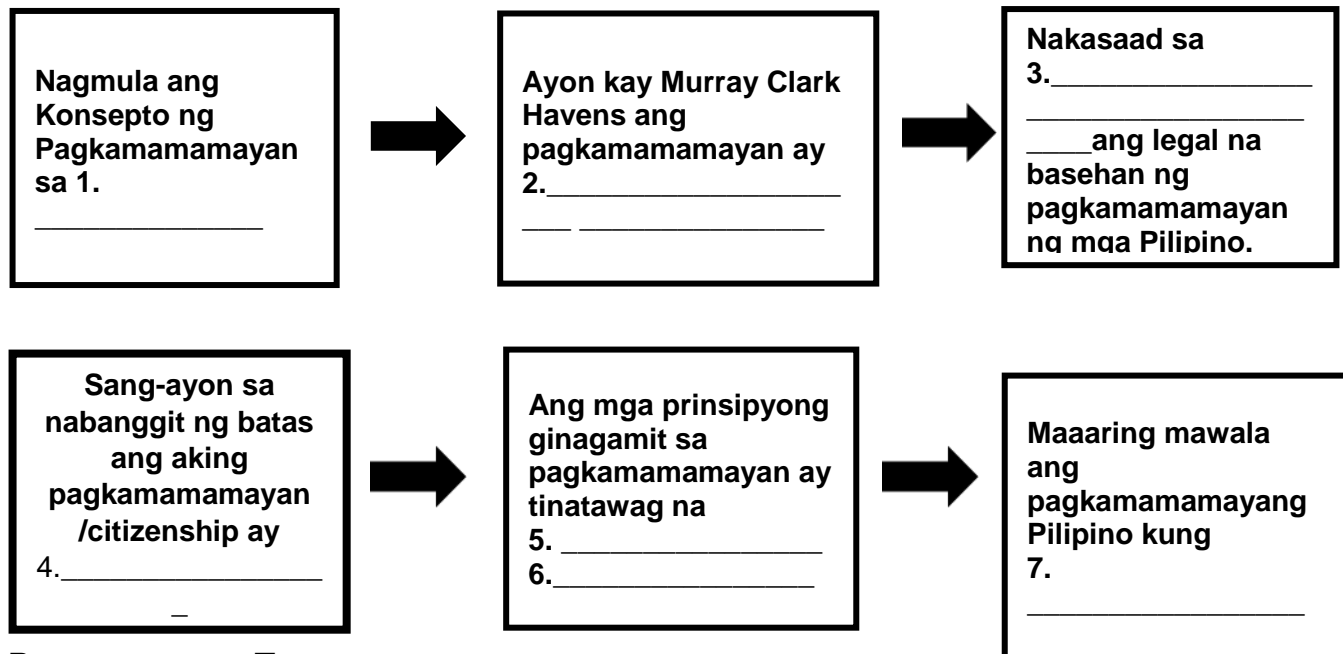
Ang pagkamamamayan ng isang tao ay nakabatay sa pagkamamamayan ng isa sa kaniyang mga magulang. Ito ang prinsipyong sinusunod sa Pilipinas

Jus soli o jus loci

Ang pagkamamamayan ay nakabatay sa lugar kung saan siya ipinanganak. Ito ang prinsipyong sinusunod sa Amerika.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Daloy ng Kaalaman

Panuto: Gamit ang graphic organizer sa ibaba,punan ito ng mga hinihinging impormasyon base sa teksto at ilustrasyong iyong binasa tungkol sa konsepto ng pagkamamamayan.

Pamprosesong Tanong:

8.Natukoy mo ba ang iyong pagkamamamayan o citizenship?

Ibigay ang Artikulo at Seksiyon na magsasabing tama ka. _____

9.Ano ang diin na ibinigay ng batas natin sa dalawang katapatan ng mamamayan?

10-11. Sang-ayon kay Havens,dahil ikaw ay citizen ng isang estado ikaw ay ginagawaran ng _____at_____.

12.Maituturing bang ilan sa kahalagahan ng pagkamamamayan ang pagtatamo ng pagkakakilanlan,pagtatamasa ng mga Karapatan ,at pribilehiyong ng estado?

Pangatwiran _____

Lumawak na Pananaw ng Pagkamamamayan

Tinitingnan ngayon ang pagkamamamayan hindi lamang bilang isang katayuan sa lipunan na isinasaad ng estado, bagkus, maituturing ito bilang pagbubuklod sa mga tao para sa ikabubuti ng kanilang lipunan. Ang pagkamamamayan ng isang indibiduwal ay nakabatay sa pagtugon niya sa kaniyang mga tungkulin sa lipunan at sa paggamit ng kaniyang mga karapatan para sa kabutihang panlahat. Mangyari pa, tinitingnan ng indibidwal na siya ay bahagi ng isang lipunan kasama ang ibang tao. Bilang bahagi ng isang lipunan na may mga karapatan at tungkuling dapat gampanan, inaasahan na siya ay magiging aktibong kalahok sa pagtugon sa mga isyung kinahaharap ng lipunan at sa mas malawak na layunin ng pagpapabuti sa kalagayan nito.

Ayon sa lumawak na pananaw ng pagkamamamayan, igigiit ng isang mamamayan ang kaniyang mga karapatan para sa ikabubuti ng bayan. Kaniyang gagamitin ang pamamaraang ipinahihintulot ng batas upang iparating sa mga kinauukulan ang kaniyang mga hinaing at saloobin. Ang mamamayan ngayon ay hindi tagasunod lamang sa mga ipinaguutos ng pamahalaan sapagkat wala namang monopolyo ang pamahalaan sa mga patakarang ipatutupad sa isang estado. Kung gayon, hindi niya inaasa sa pamahalaan ang kapakanan ng lipunan ,sa halip, siya ay

nakikipagdiyalogo rito upang bumuo ng isang kolektibong pananaw at tugon sa mga hamong kinakaharap ng lipunan.

Batay sa lumawak na pananaw ng pagkamamamayan, maaari nating matukoy ang mga katangian ng isang mabuting mamamayan. Ayon kay Yeban (2004), ang isang responsableng mamamayan ay inaasahang makabayan, may pagmamahal sa kapwa, may respeto sa karapatang pantao, may pagpupunyagi sa mga bayani, gagap ang mga karapatan at tungkulin bilang mamamayan, may disiplina sa sarili, at may kritikal at malikhaing pagiisip. Naglahad ang abogadong si Alex Lacson ng labindalawang gawaing maaaring makatulong sa ating bansa. Ang mga gawaing ito ay maituturing na mga simpleng hakbangin na maaaring gawin ng bawat isa sa atin. Ngunit sa kabila ng pagiging simple ng mga ito ay maaaring magbunga ang mga ito ng malawakang pagbabago sa ating lipunan.

1. Sumunod sa batas-trapiko. Sumunod sa batas.
2. Laging humingi ng opisyal na resibo sa anumang binibili.
3. Huwag bumili ng mga bagay nasmuggle. Bilhin ang mga lokal na produkto. Bilhin ang gawang-Pilipino.
4. Positibong magpahayag ng tungkol sa atin gayundin sa sariling bansa.
5. Igalang ang nagpapatupad ng batas-trapiko, pulis at iba pang lingkod-bayan.
6. Itapon nang wasto ang basura. Ihiwalay. Iresiklo. Pangalagaan.
7. Suportahan ang inyong simbahan.
8. Tapusin nang may katapatan ang tungkulin sa panahon ng eleksiyon.
9. Maglingkod nang maayos sa pinapasukan.
10. Magbayad ng buwis.
11. Tulungan ang isang iskolar o isang batang mahirap.
12. Maging mabuting magulang. Turuan ng pagmamahal sa bayan ang mga anak.

Sanggunian: Lacson, Alexander L. (2005). 12 Little Things Every Filipino Can Do to Help Our Country. Alav Pinov Publishing House

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Isip-Isip

Panuto: Magagamit mo sa gawaing ito ang iyong natutunan sa binasang teksto tungkol sa lumalawak na depinisyon ng pagkamamamayan. Suriin ang mga pahayag sa talaan, at lagyan ng shade kung ito ay nagpapamalas ng aktibo o hindi aktibong pagkamamamayan.

Aytem	Mga Pahayag	Aktibo	Hindi Aktibo
1	Si Jose bilang mamamayang Pilipino ay ginamit ang kanyang karapatang bumoto sa pagpili ng karapat-dapat na kandidato para maging pangulo ng bansa.		
2	Tiniyak ng mag-asawang Felix at Marilyn na magkaroon ng birth certificate ang kanilang mga anak para sa kanilang pagkakakilanlan at pagtatamo ng karapatan at pribilehiyo ng isang Pilipino.		
3	Sa gitna ng pandemya, nagtulung-tulong ang magkakabarangay sa Jalajala, Rizal upang magtayo ng community pantry at matulungan ang higit na nangangailangan.		
4	Walang pakialam ang ilang mamamayan sa ipinapatupad na community quarantine at mga health protocols na ipinatutupad ng kanilang syudad.		
5	Marami ngayon ang yumayakap sa prinsipyong magbigay ayon sa kakayahan at kumuha ayon sa pangangailangan.		

Pamprosesong Tanong :

- 1. Nakabubuti ba sa kapwa mamamayan at sa bansa ang mga pahayag na tinukoy mong aktibo? Oo o Hindi? Magbigay ng isang (1) katwiran**
- 2. Maaari bang makasama ang pahayag na tinukoy mong hindi aktibo? Oo o Hindi, Magbigay ng isang (1) katwiran**
- 3. Ang isang aktibong mamamayan ay maituturing din na isang produktibong bahagi ng lipunan, Oo o Hindi? Magbigay ng isang (1) katwiran**

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: Pulso ng Pagkamamamayan

Panuto: Suriin ang mga sumusunod na pahayag at tukuyin ang pulso ng pagkamamamayan. Sasalamin ang iyong sagot sa iyong sarili at maaaring sa 1-2 kasama mo sa bahay. Lagyan ng bituwin (ð) ang iyong sagot.

Blg	Mga Pahayag	Hindi ginagawa	Kulang	Ginagawa	Mahalaga/may pakinabang sa bansa
1	Nag-aaral mabuti upang magkamit ng kaalaman, kasanayan at kapakikapakinabang na mamamayan				
2	Sumusunod sa batas trapiko upang makaiwas sa aksidente at mapabilis ang galaw ng tao, produkto at maging serbisyo.				
3	Niyayakap ang pagiging Pilipino at tumatangkilik sa mga produktong lokal na produkto bilang ambag sa ekonomiya ng bansa.				
4	Nagsasagawa ng reduce, reuse, recycle at pagtatanim ng halaman/puno para mapabuti ang kalagayan ng kapaligiran.				
5	Sumusunod sa health protocols na inilabas ng IATF upang hindi mahawa, makahawa at makatulong sa solusyon sa pandemyang kinakaharap ng bansa				

Panuto: Lagyan ng tsek ang bahaging maglalahat sa iyong naging sagot sa talaan.

Nalungkot sapagkat marami akong kulang at hindi ginagawa sa pahayag ng pagkamamamayan na mahalaga at may pakinabang pala sa aking bansa

☐

Nasiyahan ako sapagkat marami akong ginagawa sa pahayag ng pagkamamamayan na mahalaga at may pakinabang sa bansa

☐

SANGGUNIAN		Blando, R.C. et al Kontemporaryong Isyu AP10 LM, Pasig City, Department of Education pahina 351-360		
Inihanda ni:	MARLEX M. ESTRELLA	Sinuri nina:	JULIE DC. ACOSTA MARLENE C. CABOTAJE RIZALDY CRISTO	LORADEL V. MAGALLON MARIA AISA V. SEBASTIAN MARIA CARMELA PADILLO

Araling Panlipunan 10
Ikaapat na Markahan
Ikalawang Aralin Week 3&4
Mga Karapatang Pantao
LAS

Ang Universal Declaration of Human Rights at ang Bill of Rights

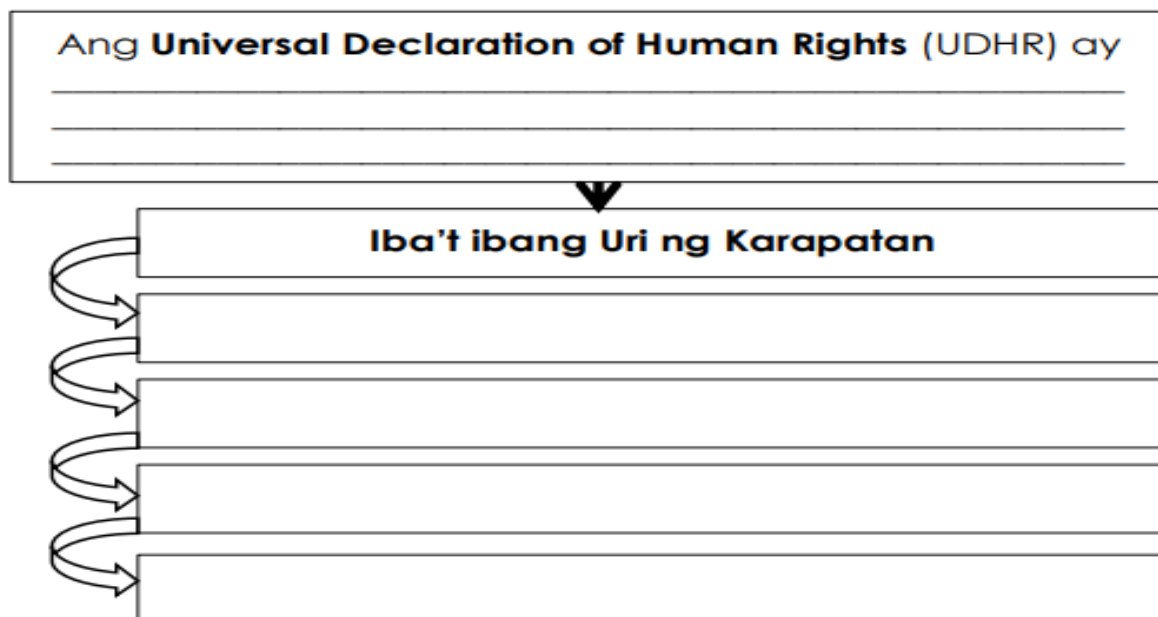
Ang Universal Declaration of Human Rights (UDHR) ay isa sa mahalagang dokumentong naglalahad ng mga karapatang pantao ng bawat indibiduwalna may kaugnayan sa bawat aspekto ng buhay ng tao. Kabilang sa mga ito ang karapatang sibil, politikal, ekonomiko, sosyal, at kultural. Nang itatag ang United Nations noong Oktubre 24, 1945, binigyang-diin ng mga bansang kasapi nito na magkaroon ng kongkretong balangkas upang matiyak na maibabahagi ang kaalaman at maisakatuparan ang mga karapatang pantao sa lahat ng bansa. Ito ay naging bahagi sa adyenda ng UN General Assembly noong 1946.

Nabuo ang UDHR Nabuo ang UDHR nang maluklok bilang tagapangulo ng Human Rights Commission ng United Nations si Eleanor Roosevelt – ang biyuda ni dating Pangulong Franklin Roosevelt ng United States.

Malugod na tinanggap ng UN General Assembly ang UDHR noong Disyembre 10, 1948 at binansagan ito bilang “International Magna Carta for all Mankind.” Sa kaunaunahang pagkakataon, pinagsama-sama at binalangkas ang lahat ng karapatang pantao ng indibiduwal sa isang dokumento.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Concept Map

Panuto: Punan ng wastong impormasyon ang “concept map” at sagutan ang pamprosesong mga tanong. Isulat ang sagot sa iyong sagutang papel.

Pamprosesong mga Tanong:

1. Sino ang naging daan sa pagkakabuo ng Universal Declaration of Human Rights (UDHR)?
2. Kailan malugod na tinanggap ng United Nation General Assembly ang UDHR? Ano ang unang itinawag dito?
3. Sa iyong palagay, mahalaga ba ang pagkakabuo ng UDHR? Papaano kaya ito nakatutulong upang makatugon sa mga isyung panlipunan na ating kinakaharap sa kasalukuyan? Magbigay ng halimbawa.

Ang Katipunan ng mga Karapatan o Bill of Rights ng Konstitusyon ng ating bansa ay listahan ng mga pinagsama-samang karapatan ng bawat tao mula sa dating konstitusyon at karagdagang karapatan ng mga indibiduwal na nakapaloob sa Seksyon 8, 11, 12, 13, 18 (1), at 19. Ayon sa aklat ni De Leon, et.al (2014), may tatlong uri ng mga karapatan ng bawat mamamayan sa isang demokratikong bansa.

Natural Rights, mga karapatang taglay ng bawat tao kahit hindi ipagkaloob ng Estado gaya ng karapatang mabuhay, maging malaya, at magkaroon ng ari-arian.

Constitutional Rights ay mga karapatang ipinagkaloob at pinapangalagaan ng Estado. Mayroon itong apat na klasipikasyon ang: Karapatang Politikal – Kapangyarihan ng mamamayan na makilahok, tuwiran man o hindi, sa pagtatag at pangangasiwa ng pamahalaan; Karapatang Sibil – mga karapatan na titiyak sa mga pribadong indibiduwal na maging kasiya-siya ang kanilang pamumuhay sa paraang nais nang hindi lumalabag sa batas; Karapatang Sosyo-ekonomik – mga karapatan na sisiguro sa katiwasayan ng buhay at pangekonomikong kalagayan ng mga indibiduwal; at Karapatan ng akusado – mga karapatan na magbibigay-proteksyon sa indibiduwal na inakusahan sa anomang krimen.

Statutory Rights naman ay mga karapatang kaloob ng binuong batas at maaaring alisin sa pamamagitan ng panibagong batas gaya halimbawa ng karapatang makatanggap ng minimum wage.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2:

Pag-aralan ang ginawang pagtugon ng ating bansa sa pagsusulong ng karapatang pantao batay sa itinadhana ng UDHR. Buoin ang mapa ng kaalaman sa paghalaw ng kahulugan ng Katipunan ng mga Karapatan o Bill of Rights at ibang uri ng mga pangunahing karapatan ng bawat mamamayan sa isang demokratikong bansa gaya ng Pilipinas at sagutan ang mga pamprosesong mga tanong.

Konstitusyon ng Republika ng Pilipinas, 1987 Artikulo ____ Seksyon ____	
Ang Katipunan ng mga Karapatan o <i>Bill of Rights</i> ng konstitusyon ng ating bansa ay	
3 Uri ng karapatan ng mamamayan sa Demokratikong bansa	
1. <div style="border: 1px solid black; height: 20px; width: 100%;"></div>	
2. <div style="border: 1px solid black; height: 20px; width: 100%;"></div>	
a. <div style="border: 1px solid black; height: 20px; width: 100%;"></div>	c. <div style="border: 1px solid black; height: 20px; width: 100%;"></div>
b. <div style="border: 1px solid black; height: 20px; width: 100%;"></div>	d. <div style="border: 1px solid black; height: 20px; width: 100%;"></div>
3. <div style="border: 1px solid black; height: 20px; width: 100%;"></div>	

Pamprosesong mga Tanong:

1. Ano ang Natural Rights? Magbigay ng mga halimbawa nito?
2. Anuano ang uri ng Constitutional Rights? Magbigay ng mga halimbawa.
3. Ano ang Statutory Rights? Magbigay ng mga halimbawa nito.
4. Kung taglay ng mga mamamayan ang kanilang mga karapatan batay sa UDHR at Konstitusyon ng Pilipinas, ano ang nararapat nilang gawin upang higit na mapakinabangan ang mga ito?

Mga Organisasyong Nagtataguyod sa Karapatang Pantao

Maraming organisasyon sa iba't ibang panig ng daigdig ang binuo upang itaguyod ang mga karapatang pantao at tuluyang wakasan ang pagmamalabis sa mga karapatang ito. Karaniwan sa matatagumpay na pandaigdigang samahang nagtataguyod ng mga karapatang pantao ay nagmula sa mga NGO o Non-Governmental Organization kung saan pinangungunahan ng mga karaniwang mamamayan at hindi ng mga opisyal ng pamahalaan ang mga samahang ito.

Amnesty International – pandaigdigang kilusan na may kasapi at tagasuportang umaabot sa mahigit pitong milyong katao. Ang motto nito ay “It is better to light a candle than to curse the darkness.” Pangunahing adhikain ang magsagawa ng pagsasaliksik at kampanya laban sa pang-aabuso ng mga karapatang pantao sa buong daigdig. Gayundin ang mabigyan ng katarungan ang mga biktima ng paglabag sa karapatang pantao

Human Rights Action Center (HRAC) – Itinatag ni Jack Healey, isang kilalang human rights activist. Naging tagapagtaguyod ito ng mga karapatang pantao sa buong daigdig at nagsilbing- boses ng mga walang boses. Nakikipag-ugnayan din ang HRAC sa mga pinuno ng pandaigdigang sining tulad sa musika, teatro, pelikula, at maging ng printed material upang maipalaganap ang kahalagahan ng karapatang pantao.

Global Rights – Pangunahing layunin ng samahang ito na itaguyod at pangalagaan ang karapatan ng mga taong walang gaanong boses sa lipunan at pamahalaan. Pinalalakas din nito ang mga aktibong kalahok ng samahan na itala at ilantad ang mga pang-aabuso sa karapatang pantao at makapagtaguyod ng mga repormang patungkol sa karapatang pantao at makapagbigay ng serbisyong-legal.

Asian Human Rights Commission (AHRC) – Itinatag ito noong 1984 ng mga tanyag na grupong aktibo sa pakikipaglaban para sa karapatang pantao sa Asya. Layunin nito ang magkaroon ng higit na kamalayan tungkol sa karapatang pantao at pagsasakatuparan nito sa buong Asya.

African Commission on Human and People's Rights –isang quasi-judicial body na pinasinayaan noong 1987 sa Ethiopia. Layon nitong proteksiyonan at itaguyod ang karapatan ng mga tao at magbigay ng interpretasyon sa African Charter on Human and People's Rights.

Sa Pilipinas, ang Commission on Human Rights (CHR) ang may pangunahing tungkulin na pangalagaan ang mga karapatang pantao ng mga mamamayan. Kinikilala ang CHR bilang “National Human Rights Institution (NHRI)” ng Pilipinas. Nagkakaloob ang CHR ng mga pangunahing programa at serbisyo upang maprotektahan ang karapatang pantao ng bawat Pilipino. Ilan sa mga ito ay pagdodokumento at pangangasiwa ng mga reklamo tungkol sa paglabag sa karapatang pantao, pagbigay ng tulong at serbisyong legal sa mga biktima, pagsubaybay sa kalagayan ng mga piitan at rehabilitation center kung may kaso ng paglabag sa karapatang pantao, at pagsasagawa ng mga forensic at medico-legal service.

karapatang pantao, at pagsasagawa ng mga forensic at medico-legal service. Ilan sa iba pang organisasyon na nagtataguyod ng karapang pantao sa bansa ay ang mga sumusunod: Philippine Alliance of Human Rights Advocates (PAHRA), Philippine Human Rights Information Center (PhilRights), KARAPATAN: Alliance for the Advancement of People's Rights, Free Legal Assistance Group (FLAG), at Task Force Detainees of the Philippines (TFDP).

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3:

Basahin at unawain ang paglalarawan ng mga organisasyong nagsusulong ng karapatang pantao sa bansa o saan mang panig ng daigdig. Isulat lpatlang bago ang bawat bilang ang pangalan ng organisasyon buhat sa pagtalakay sa itaas at sa nakaraang pahina.

_____ 1. Pangunahing adhikain nito ang magsagawa ng pagsasaliksik at kampanya laban sa pang-aabuso ng mga karapatang pantao sa buong daigdig. Ang motto nito ay “It is better to light a candle than to curse the darkness.”

_____ 2. Tagapagtaguyod ito ng mga karapatang pantao sa buong daigdig at nagsilbing boses ng mga walang boses at nakikipag-ugnayan din sa mga pinuno ng pandaigdigang sining upang maipalaganap ang kahalagahan ng karapatang pantao.

_____ 3. Pangunahing layunin ng pandaigdigang samahang ito na itaguyod at pangalagaan ang karapatan ng mga taong walang gaanong boses sa lipunan at pamahalaan, itala at ilantad ang mga pagabuso sa karapatang pantao.

_____ 4. Itinatag ito noong 1984 para sa pakikipaglaban para sa karapatang pantao sa Asya. Layunin ng samahang ito ang magkaroon ng higit na kamalayan tungkol sa karapatang pantao at pagsasakatuparan nito sa buong Asya.

_____ 5. Kinikilala bilang “National Human Rights Institution (NHRI)” ng Pilipinas. Pangunahing programa at serbisyo upang maprotektahan ang karapatang pantao ng bawat Pilipino

Mga Karapatan ng Bata

Narito ang Sampung (10) Karapatan ng mga Bata sa Pilipinas na ibinatay sa United Nations Convention on the Rights of the Child (UNCRC).

A. Maisilang at magkaroon ng pangalan at nasyonalidad

B. Magkaroon ng tahanan at pamilyang mag-aaruga

C. Manirahan sa payapa at tahimik na lugar

D. Magkaroon ng sapat na pagkain, malusog at aktibong katawan

E. Mabigyan ng sapat na edukasyon

F. Mapaunlad ang aking kakayahan

G. Mabigyan ng pagkakataong makapaglaro at makapaglibang

H. Mabigyan ng proteksyon laban sa pang-aabuso, panganib at karahasan

I. Maipagtanggol at matulungan ng pamahalaan

J. Makapagpahayag ng sariling pananaw

Gawain sa Pagkatuto Bilang 4:

Basahin at unawain ang mga sumusunod na sitwasyon at tukuyin kung anong karapatan ng mga bata ang ipihahayag o ipinagkakaloob. Isulat lamang ang TITIK ng tamang sagot buhat sa Sampung (10) Karapatan ng mga bata sa bansa.

_____ 1. Binigyan ang mga kabataan ng pagkakataon na marinig ang kanilang mga hinaing at boses ukol sa isyu ng pangaabuso at isinaalang-alang naman ito ng mga mambabatas.

_____ 2. Ulilang lubos na si Mario, kaya mula sa bahay ampunan ay pinatira siya sa tahanan ng mga umampon sa kanya, itinuring at inalagaan siya gaya ng tunay na anak.

_____ 3. Responsableng ina si Betty sa kanyang mga anak, kaya naman sinisiguro niya na maayos at masustansya ang pagkain na kanyang inihahanda para sa mabuting kalusugan ng mga ito.

_____ 4. Masaya sina Albert at Aldwin dahil pagkatapos ng kanilang gawain ay pinapayagan silang makapagrelaks, makapaglaro at makapaglibang-libang.

_____ 5. Sa kabila ng kahirapan sa buhay sinisikap ni Mang Felix na mabigyan ng baon sa araw-araw at makapasok sa paaralan ang kanyang mga anak.

SANGGUNIAN		Araling Panlipunan 10 : Kontemporaryong Isyu nina Blarndo, R.C., et al.		
Inihanda ni:	JORGE M. BATHAN	Sinuri nina:	RIZALDY CRISTO MARLENE C. CABOTAJE JULIE DC. ACOSTA	LORADEL V. MAGALLON MARIA AISA V. SEBASTIAN MARIA CARMELA PADILLO

Araling Panlipunan 10

Ikaapat na Markahan

Ikatlong Aralin Week 5&6

Politikal na Pakikilahok

Politikal na Pakikilahok

Ang bahaging ito ng aralin ay tumatalakay sa mga paraan kung paano aktibong makikilahok ang mamamayan sa mga gawaing magpapabuti sa pamamalakad ng pamahalaan at ng kapakanan ng buong bayan.

Tinalakay sa unang tatlong modyul ang mga isyung kinakaharap ng mundo sa kasalukuyan. Nararanasan natin ang iba't ibang manipestasyon ng mga isyung ito at kadalasan pa nga'y kabilang tayo sa sanhi o sa nagpapalala sa mga ito. Bilang pinakamahalagang elemento ng estado, nasa kamay natin bilang mamamayan ang pagtugon sa mga isyu at hamong panlipunan na ating kinakaharap.

Dahil nasa ating mga kamay ang susi para sa pagbabago ng ating lipunan, nararapat lamang na kalimutan ang maling pananaw na pamahalaan lamang ang may tungkulin na bigyang-solusyon ang mga isyung panlipunan; na sila ay ating inihalal upang bigyang-katugunan ang lahat ng ating pangangailangan at wala na tayong gagawin bilang mamamayan. Ang ganitong pag-iisip ay nagdudulot ng sentimyentong paninisi sa pamahalaan kapag ang ating mga pangangailangan at suliranin ay hindi natugunan.

Sa katunayan, ayon sa Artikulo II, Seksiyon 1 ng ating Saligang-batas, "Ang Pilipinas ay isang Estadong republikano at demokratiko. Ang ganap na kapangyarihan ay angkin ng sambayanan at nagmumula sa kanila ang lahat ng mga awtoridad na pampamahalaan." Ito ay patunay lamang na ang kapangyarihan ng isang Estado ay wala sa pamahalaan at sa mga taong bumubuo nito, sa halip, ito ay nagmumula sa mga mamamayan. Katulad ng nabanggit na, ang mamamayan ay dapat aktibong nakikisangkot sa diskurso sa pamamahala upang bigyang-katugunan ang mga hamong panlipunan.

Mga Diskwalipikadong Bumoto

- 1.Mga taong nasentensiyahan na makulong nang hindi bababa sa isang taon.Maaari siyang makaboto muli pagkalipas ng limang taon pagkatapos niyang matapos ang parusang inihatol sa kanya.
- 2.Mga taong nasentisyahan ng hukuman sa mga kasong rebelyon,sedisyon,paglabag sa anti-subversion at firearms law at anumang krimeng laban sa seguridad ng bansa.Maaari siyang makaboto muli pagkaraan ng limang tao pagkatapos niyang matapos ang parusang inhatol sa kanya.
- 3.Mga taong idineklara ng mga eksperto bilang baliw.

Sanggunian:Omnibus Election Code,Artikulo 12,Seksiyon 116

Nararapat na magkasamang buuin ng pamahalaan at ng mga mamamayan ang solusyon sa mga suliraning kinakaharap ng lipunan. Mangyayari lamang ito kung ang mamamayan ay may kaalaman at kamalayan sa mga isyung panlipunan. Ang kamalayang ito ang magtutulak sa mamamayan na aktibong makilahok sa mga hakbanging magbibigay katugunan sa maraming isyung panlipunan.

Sa kabila ng kahalagahan ng pagiging mulat sa mga isyung panlipunan ay mas mahalaga rito ang pagtugon mismo ng mamamayan. Isang mahalagang paraan para matugunan ang mga isyung ito ay ang pakikilahok sa mga gawaing politikal. Ngunit, may iba't ibang paraan para maging kalahok dito ang isang mamamayan. Maaaring ito ay sa paraan ng pagboto o maaaring sa mas masidhing mga aksiyon para igiit ang pagkakaroon ng isang mabuting pamahalaan.

Ang pakikilahok sa eleksiyon ang pinakapayak na paraan ng pakikilahok ng mamamayan. Ang pagboto ay isang obligasyon at karapatang politikal na ginagarantiyahan ng ating Saligangbatas. Ayon sa Artikulo V ng Saligang Batas ng 1987, ang mga maaaring makaboto ay a.) mamamayan ng Pilipinas, b.) hindi diskwalipikado ayon sa isinasaad ng batas, c.) 18 taon gulang pataas, at d.) tumira sa Pilipinas nang kahit isang taon at sa lugar kung saan niya gustong bumoto nang hindi bababa sa anim na buwan bago mag-eleksiyon.

Sa pamamagitan ng pagboto, nakapipili ang mamamayan ng mga opisyal ng pamahalaan na sa tingin nila ay makapaglilingkod nang maayos. Ito ang pagkakataon kung saan naipakikita ng mamamayan na siya ang pinanggagalingan ng kapangyarihan ng mga halal na opisyal; na siya ring may kapangyarihan na alisin sila sa puwesto kung sa tingin nila ay hindi ginagampanan nang maayos ang kanilang sinumpaang tungkulin. Sa pamamagitan ng ating pagboto, tayo mismo ang nagtatakda ng kinabukasan ng ating bayan.

Pantay-pantay ang mga tao pagdating sa boto. Bawat isang Pilipino ay mayroon lamang isang boto, mayaman man o mahirap. Ngunit ang iisang botong ito ay lubhang makapangyarihan sapagkat maaari nitong baguhin ang takbo ng buhay ng mga Pilipino. Ngunit sa kabila nito ay may mga nagiging balakid sa pakikilahok ng mga tao sa eleksiyon. Halimbawa, nababalitaan pa rin natin na mayroon tayong mga kababayan na nagbebenta ng kanilang boto sa mga politiko.

Noong halalan ng 2016 sinabi ng dating Commissioner ng Commission on Elections na si Gregorio Lardizabal na naging talamak pa rin ang insidente ng pamimili ng boto. Ito ay sa kabila ng pagkakaroon ng automated election. Dahil dito maaaring Sa halip na ang nakaupo sa pamahalaan ay mahuhusay at matitinong opisyal na bumabalangkas at nagpapatupad ng mga programang may kinalaman sa edukasyon, kalusugan at kabuhayan, maaaring ang maupo ay mga opisyal na sarili lamang ang iniisip.

Batay sa ISSP Citizenship Survey noong 2004, pangunahin ang pagboto bilang katangian ng isang mabuting mamamayan para sa mga Pilipino. Kasama rin sa listahan ang wastong pagbabayad ng buwis, laging pagsunod sa batas, pagsubaybay sa gawain ng pamahalaan at unawain ang opinyon ng ibang tao. Kung ang survey na ito ang pagbabatayan, mababatid na malaki ang pagtingin ng mga Pilipino sa kahalagahan ng karapatang makaboto sa kabila ng maraming balakid at mga suliranin. Ayon nga sa constitutionalist na si Fr. Joaquin Bernas (1992), ang layunin ng pagboto ay hindi na ang pagbibigay ng mandato sa mga opisyal para mamuno bagkus ay ang pagbibigay ng kapangyarihan sa mga makapagpapaunlad sa estado at malupig ang mga nagpapahirap sa bayan.

Paglahok sa Civil Society

Hindi natatapos sa paglahok sa eleksiyon ang politikal na pakikilahok ng mga mamamayan. Sa halip, unang hakbang lamang ito para sa isang malayang lipunan. Ang esensiya ng demokrasiya ay ang magkaroon ng mamamayang nakikilahok sa pagpapaunlad ng bayan sa paraang higit pa sa pagboto. Isang paraan dito ay ang pagbuo ng mga samahang direktang makikipag-ugnayan sa pamahalaan upang iparating ang pangangailangan ng mamamayan. Kaya naman napakahalagang makilahok ng mamamayan sa tinatawag na civil society.

Ito ay tumutukoy sa isang sektor ng lipunan na hiwalay sa estado. Ang civil society ay binubuo ng mga mamamayang nakikilahok sa mga kilos protesta, lipunang pagkilos, at mga Non-Governmental Organizations/People's Organizations. Hindi naman bahagi nito ang tahanan, mga negosyo, mga partido politikal, at mga armadong grupo na nagtatangkang pabagsakin ang pamahalaan. Nilalayon ng civil society na maging kabahagi sa pagpapabago ng mga polisiya at maggiit ng accountability (kapanagutan) at transparency (katapatan) mula sa estado (Silliman, 1998).

Katulad ng nabanggit, ang mga samahan na tinatawag na NonGovernmental Organizations (NGOs) at People's Organizations (POs) ay mahalagang bahagi ng civil society. Ang paglahok sa mga samahang ito ay isa sa maraming paraan ng paglahok sa civil society. Ayon kay Horacio Morales (1990), "people empowerment entails the creation of a parallel system of people's organizations as government partner in decision making..."

Ang patuloy na pagtaas sa bilang ng mga mamamayang Pilipino ay nagdudulot ng mataas na pressure sa yamang tubig ng bansa at sa lahat ng yamang-likas, sa kabuuan. Kung hindi magkakaroon ng patuloy na pag-unlad, halimbawa sa teknolohiya, mahihirapang makaagapay ang bansa sa lumalaking pangangailangan ng mamamayan dulot ng pagdami ng tao. Kung magkagayon, maaaring maganap ang sapantaha ni Thomas Malthus na ang patuloy na paglaki ng populasyon ay maaaring magdulot ng kahirapan na sa kalaunan ay kakulangan sa pagkain. Dahil

habang lumalaki ang bilang ng populasyon, unti-unti rin ang pagbaba sa bilang ng mga yamang-dagat at lahat ng likas na yaman dahil sa dami ng kumokonsumo.

Ibig sabihin, mahalaga ang pagbuo ng mga organisasyon ng mamamayan dahil ito ang magiging katuwang ng pamahalaan sa pagbuo ng mga programa para sa ikauunlad ng bayan. Ayon naman kay Randy David (2008), sa pamamagitan ng civil society ang mga mamamayan ang pinanggagalingan ng soberenya ng isang estado. Sa pamamagitan ng paglahok sa civil society, ang mga mithiin ng mga mamamayan ang magiging batayan ng buong estado sa pamamahala ng isang bansa.

Sa katunayan, kinikilala ng Saligang Batas ng 1987 ang kahalagahan ng mga samahang ito sa pagtataguyod ng kaunlaran: “the state encourage nongovernmental, community based, or sectoral organizations to effective and reasonable participation at all levels of social, politikal, and economic decision making.”

Ipinaliwanag ni Constantino-David (1998) ang mga bumubuo sa civil society. Ito ay binubuo ng mga kilos protesta, mga lipunang pagkilos, at mga voluntary organization. Ang huli ay nahahati sa dalawang kategorya: ang mga grassroots organizations o people’s organizations (POs); at ang mga grassroot support organizations o non-governmental organizations (NGOs). Ang mga POs ay naglalayong protektahan ang interes ng mga miyembro nito. Dito nahahanay ang mga sectoral group ng kababaihan, kabataan, magsasaka, mangangisda, at mga cause-oriented group. Sa kabilang banda, ang mga NGOs ay naglalayong suportahan ang mga programa ng mga people’s organization. Magkaiba man ang layunin ng dalawang uri ng samahan, nagkakapareho naman ang mga ito sa mga gawain tulad ng pagsusulong ng mga adbokasiya, pagsasagawa ng mga kampaniya at lobbying, at pakikilahok sa mga gawain sa lipunan.

Mga Halimbawa ng NGO’s

Operation Smile Foundation

“to mobilize a world of generous hearts to hear children’s smiles and transforms lives: and to provide free constructive surgery to indigent Filipino children afflicted with cleft lip, cleft palate, and other facial deformities”

Haribon Foundation for the Conservation of Natural Resources

“to contribute to national development through pure and fundamental and/or applied research and/or creative work in environmental protection, natural resources conservation, wildlife management, and tribal culture”

Sa Pilipinas, tinatayang noong dekada 1960 nagsimulang mabuo ang mga NGO sa kasalukuyan nitong anyo (Constantino-David, 1998). Ang mga NGO na nabuo sa panahong ito at sa sumunod na dekada ay naglalayong tuligsain ang mga hindi makataong patakaran ng pamahalaan at tulungan ang mamamayan na makaahon sa kahirapan. Ibig sabihin, ang mga NGO ay nabuo bilang tugon ng mamamayan sa kabiguan ng pamahalaan na tugunan ang mga suliranin ng mamamayan at sa pananaw na ang pamahalaan ay isa sa mga dahilan ng paghihirap nila.

Nang paslangin si Benigno “Ninoy” Aquino Jr. noong ika-21 ng Agosto 1983, umusbong ang mga samahang direktang tumutuligsa sa pamahalaan. Ang ilan sa mga ito ay ang Justice for Aquino, Justice for All (JAJA), Kongreso ng Mamamayang Pilipino (KOMPIL), at Bagong Alyansang Makabayan (BAYAN). Nang mapatalsik sa kapangyarihan si Ferdinand Marcos at maluklok sa kapangyarihan si Cory Aquino noong 1986, ay lumago ang bilang ng mga NGO. Sa panahong ito, ang atensiyon ng mga NGO ay natuon na sa paglulunsad ng mga programang magpapaunlad ng kabuhayan ng mamamayan.

Kasabay ng pag-usbong ng maraming mga NGO ay ang paglawak ng kanilang kahalagahan sa lipunang Pilipino. Ang Local Government Code of 1991 ay isang mahalagang patunay sa papel na ginagampanan ng mga NGO. Ayon dito, kailangang magkaroon ng konsultasyon sa mga NGO at PO ang mga ahensya ng pamahalaan para sa mga programang ilulunsad nito. Nakasaad din sa batas na ito ang pagbuo ng mga local development council sa bawat lokal na pamahalaan. Ang layunin nito ay bumuo ng isang komprehensibong plano para makamit ang kaunlaran sa mga bayan, lungsod, o lalawigan. Hindi dapat bumaba sa 25% ng mga miyembro ng local development council ang manggagaling sa mga NGO at PO. Dahil sa mga probisyong ito, binigyan ng

pagkakataon ang mamamayan na makibahagi sa mga pagbuo at pagpapatupad ng mga programa ng pamahalaan sa pamamagitan ng mga NGO at PO. Isa itong patunay na hindi lamang 406 nalilimitahan sa pagboto ang maaaring gawin ng mamamayan para pagbutihin ang kalagayan ng bansa.

Tungkulin ng NGO at PO

Maraming iba't ibang uri ng NGO at PO ang makikita sa Pilipinas at bawat isa ay may kani-kaniyang tungkulin sa bayan. (Putzel, 1998)

- TANGOs (Traditional NGOs) – nagsasagawa ng mga proyekto para sa mahihirap
- FUNDANGOs (Funding-Agency NGOs) – nagbibigay ng tulong pinansiyal sa mga people's organization para tumulong sa mga nangangailangan
- DJANGOs (Development, justice, and advocacy NGOs) – Nagbibigay suporta sa mga komunidad sa pamamagitan ng pagbibigay ng ligal at medikal na mga serbisyo
- PACO (Professional, academic, and civic organizations) – binubuo ng mga propesyonal at ng mga galing sa sektor ng akademiya
- GRIPO (Government-run and initiated POs) – mga POs na binuo ng pamahalaan
- GUAPO (Genuine, autonomous POs) – ito ay mga POs na itinayo mula sa inisyatibo ng mamamayan at hindi ng pamahalaan

Sa kabuuan, ang civil society ay nakabubuti sa isang demokrasiya. Binibigyan ng civil society ang mga mamamayan ng mas malawak na pakikilahok sa pamamahala ng isang bansa. Sa pamamagitan ng pag-enganyo sa mga mamamayan sa mga gawain ng civil society, masisiguro na magkakaroon ng pananagutan ang bawat opisyal ng pamahalaan sa kanilang tungkulin (Bello, 2000).

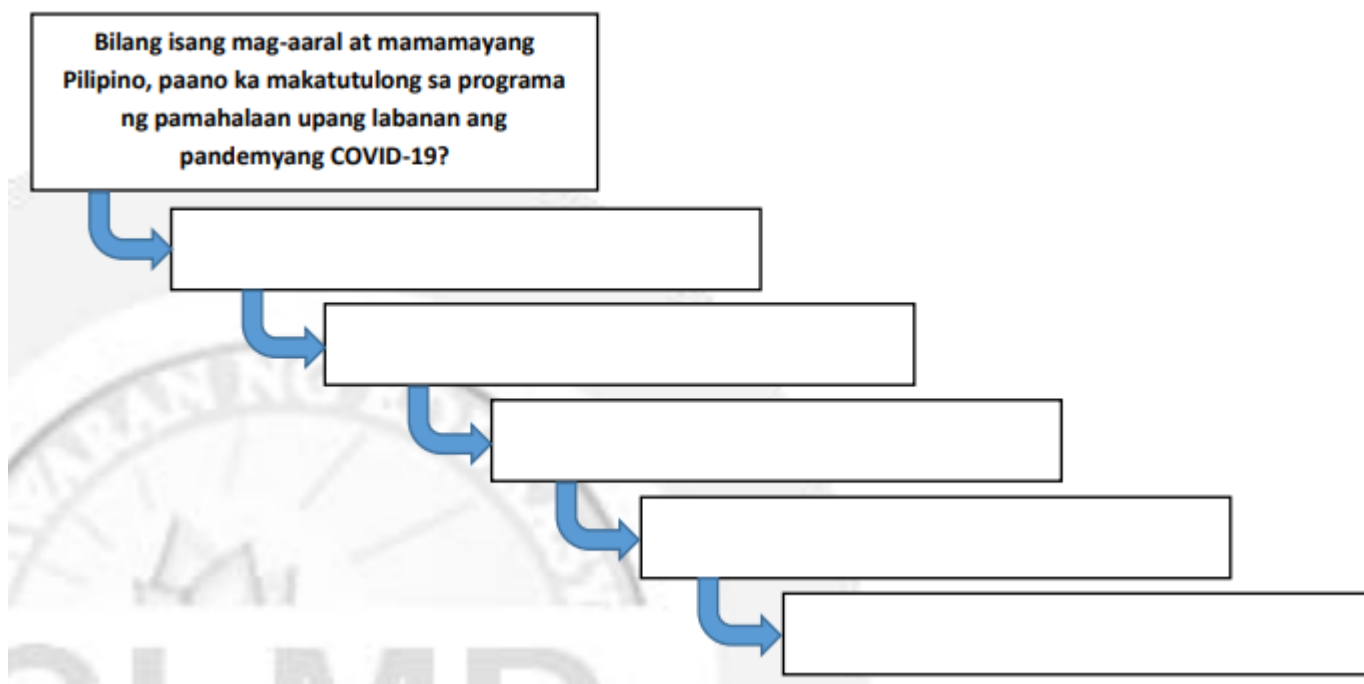
Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Tukoy-Salita

Panuto: Tukuyin ang mga salitang inilalarawan sa sumusunod na pangungusap.

- _____ 1. Ito ay ang sektor ng lipunan na binubuo ng mga nakikilahok sa mga kilos protesta, mga lipunang pagkilos, at mga boluntaryong organisasyon.
- _____ 2. Ang samahang ito ay naglalayong protektahan ang interes ng mga miyembro nito.
- _____ 3. Nilalayon ng samahang ito na suportahan ang mga programa ng mga grassroots organization.
- _____ 4. Ipinakikita ng batas na ito ang kahalagahan ng papel na ginagampanan ng mga NGO at PO.
- _____ 5. Ito ang uri ng NGO na nagbibigay ng tulong pinansiyal sa mga POs para tumulong sa mga nangangailangan.
- _____ 6. Ito ang nagbibigay suporta sa mga komunidad sa pamamagitan ng pagbibigay ng ligal at medikal na mga serbisyo.
- _____ 7. Ito ay binubuo ng mga propesyonal at ng mga galing sa sektor ng akademiya.
- _____ 8. Ito ang tawag sa mga PO na binuo ng pamahalaan.
- _____ 9. Ang layunin ng konsehong ito ay bumuo ng isang plano para makamit ang kaunlaran ng mga lokal na pamahalaan.
- _____ 10. Dito kabilang ang mga sectoral group na kinabibilangan ng kababaihan at kabataan.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Final Idea Waterfall

Sa puntong ito ay inaasahan na mayroon ka nang malalim na pagunawa sa paksa ng modyul na ito tungkol sa aktibong pakikilahok ng mamamayan sa mga gawaing pansibiko sa kabuhayan, politika, at lipunan.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3:

Tunghayan ang mga sumusunod na pangungusap, bilugan ang mga bilang na nagpapakita ng aktibong pakikilahok ng mga mamamayan sa mga gawaing pansibiko sa kabuhayan, politika at lipunan.

1. Pagboto at pagpili ng mga pinuno ng pamahalaan tuwing eleksyon.
2. Pagsusulong ng mga samahang nagtataguyod ng mga karapatan ng kababaihan.
3. Pagsasawalang bahala sa mga paalala ng pamahalaan gaya ngayong panahon ng pandemya.
4. Hindi pakikialam sa mga programa at proyekto ng komunidad.
5. Pag-anib sa mga samahang nangangalaga sa kapaligiran.
6. Pagsasawalang bahala sa mga naapektuhan ng sakuna o kalamidad.
7. Paglalagay sa mga “social media” gaya ng Facebook ng hinaing at puna sa pamahalaan.
8. Pagiging bukas sa mga bagong alituntunin na inilalabas ng mga lokal at maging ng pambansang pamahalaan.
9. Pagsama o pakikiisa sa mga kilos-protesta sa mga lansangan.
10. Pagsasagawa ng mga “community drive” na may layuning makatulong sa kapwa at kapaligiran.

VII. SANGGUNIAN		Araling Panlipunan 10 Isyu at Hamong Pangkapaligiran pp. 396 – 435 http://camnorteenews.com/page/?p=28240	
Inihanda ni:	G. ROMMEL Z. DE LEON	Sinuri nina:	JULIE DE CHAVEZ MARLENE CABOTAJE RIZALDY R. CRISTO MARIA AISA SEBASTIAN LORADEL MAGALLON AUGUST M. JAMORA FLORENDO S. GALANG JENNA JOY B. DELA ROSA MARIA CARMELA ARCEO PADILLO

Papel ng Mamamayan sa Pagkakaroon ng Mabuting Pamamahala

Ano ba ang governance o pamamahala? Ayon kay Gerardo Bulatao, ang pinuno ng Local Governance Citizens and Network, ang governance ay interaksyon ng mga ahensya at opisyal ng pamahalaan sa corporate sector, civil society organizations (CSOs), at mga partido politikal (ANGOC, 2006). Ang mahusay na interaksyong ito ay makapagdudulot ng paggawa ng mga polisiya, pagtukoy ng mga nararapat na prayoridad, paglaan ng yaman, pagpili ng mga opisyal, at pagsasakatuparan ng mga hakbang. Kapag ito ay sinamahan ng lahat ng paraan ng politikal na pakikilahok tulad ng eleksiyon, paglahok sa iba't ibang samahang sibiko at aktibong pakikibahagi sa mga gawaing pambayan. Ito ay hindi na lamang ukol sa simpleng pamamahala kundi sa paglalayong magkaroon ng isang mabuting pamamahala o good governance.

Basahin ang mga sumusunod na paglalarawan ng Good Governance o Mabuting Pamamahala ng World Bank at ng OHCHR, pagkatapos ay subukin natin ang iyong sariling pagpapakahulugan sa konseptong ito sa pamamagitan ng pagkompleto sa tsart sa ibaba.

<p>ayon sa World Bank</p> <p>Isang paraan ng pagsasakatuparan ng kapangyarihang mangasiwa sa "economic and social resources" ng bansa para sa kaunlaran nito</p>	<p>ayon sa OHCHR (Office of the High Commissioner for Human Rights)</p> <p>proseso kung saan ang mga pampublikong institusyon ay naghahatid ng kapakanang pampubliko, nangangasiwa sa pag-aaring yaman ng publiko, at tinitiyak na mapangalagaan ang mga karapatang pantao, maging malaya sa pang-aabuso at korapsyon, at may pagpapahalaga sa rule of law</p>	<p>ayon sa sariling pagkaunawa</p>
<p align="center">MABUTING PAMAMAHALA / GOOD GOVERNANCE</p>		
<p>Ano ang dapat gawin ng pamahalaan?</p>	<p>Ano ang partisipasyon ng mamamayan?</p>	

Sa bahaging ito ay inaasahan na iyong matututunang kung nagnanais tayong magtamo ng mabuting pamamahala o good governance, mahalaga ang ating paglahok sa mga nagaganap sa ating pamahalaan o lipunan sa kabuuan. Ang pag-aaral ng Araling Panlipunan bilang isang asignatura ay walang saysay kung hindi mo nakikita ang iyong sarili bilang bahagi ng lipunang iyong pinag-aaralan at kung paanong ang pagiging isang aktibo at produktibong mamamayan ay malaking bahagi ng tagumpay ng isang bansa sa pagpapabuti ng buhay ng bawat isa.

Palalimin natin ang pag-aaral sa konsepto ng mabuting pamamahala sa pamamagitan ng participatory governance.

Participatory Governance

Ang participatory governance ay isang mahalagang paraan ng mamamayan para maisakatuparan ang ating iginigiit na pagbabago sa pamahalaan. Ito ay isang uri ng pansibikong pakikilahok kung saan ang mga ordinaryong mamamayan ay katuwang ng pamahalaan sa pagbalangkas at pagpapatupad ng mga solusyon sa suliranin ng bayan. Dito ay aktibong nakikipag-ugnayan ang mamamayan sa pamahalaan upang bumuo ng mga karampatang solusyon sa mga hamon ng lipunan. Ang ganitong uri ng pamamahala ay isang tahasang pagtaliwas sa tinatawag na 'elitist democracy' kung saan ang desisyon para sa pamamahala ay nagmumula lamang sa mga namumuno. Ngunit, may mga namumuno sa pamahalaan na ang iniisip lamang ay ang kanilang sariling interes at hindi ng buong bayan. Kung ang kapangyarihan ng isang estado ay tunay na nagmumula sa mga mamamayan, mahalagang makisangkot ang mga mamamayan sa pamamahala dahil mas magiging matagumpay ang isang proyekto kung malaki ang partisipasyon dito ng mamamayan(Koryakov & Sisk, 2003). Ang participatory governance ay magdudulot ng pagbuo ng social capital o ang pagbuo ng tiwala sa pagitan ng pamahalaan,civil society at mga mamamayan, na isang mahalagang elemento sa isang demokrasiya at mabuting pamamahala. Maraming paraan ang participatory governance na maaaring gawin upang mapaunlad ang isang bansa. Isang paraan ng pagsasagawa nito ay ang pangangalap at pagbabahagi ng impormasyon sa mamamayan. Ang mga halimbawa nito ay pagdalo sa mga public hearing at pagsasagawa ng mga survey. Maituturing rin bilang paraan ng participatory governance ang pagsama sa mga mamamayan sa mga consultation tungkol sa mga isyung mahalaga para sa bayan. Dito ay hinihingi ng pamahalaan ang opinyon ng mamamayan sa napapanahong mga isyu at sa mga programang ipatutupad nito. Ayon sa ilang mga eksperto, mas magiging aktibo ang paraan ng pakikilahok ng mga mamamayan kung sila ay kasama mismo sa pagbuo ng mga programa at paggawa ng mga desisyon ng pamahalaan. Sa paraang ito, hindi lamang hinihingi ng pamahalaan ang opinyon ng mamamayan kundi ay magkatuwang nilang ginagawa ang mga programa nito. Sa kabila nito, maituturing na ang pinakamataas na paraan ng pakikilahok ng mamamayan sa pamamahala ay kung kasama sila ng pamahalaan sa mismong pagpapatupad ng mga programa nito(Koryakov & Sisk, 2003).

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: Compare and Contrast Matrix

Layunin ng gawaing ito na paghambingin ang dalawang case study ng participatory governance na matatagpuan sa Learner's Module: ang Porto Alegre, Brazil at Lungsod ng Naga, Pilipinas. Ang dalawang lugar na ito ay matagumpay na nakapagsagawa ng participatory governance.

Sundin ang mga sumusunod na panuto.

1. Basahin at paghambingin ang naging karanasan ng Porto Alegre at Lungsod ng Naga sa pagsasagawa ng participatory governance.

2. Gamitin bilang batayan ng paghahambing ang mga criteria na nakalagay sa unang kolum ng compare and contrast matrix.

3. Sagutin ang mga pamprosesng tanong at isulat ito sa sagutang papel.

	Porto Alegre, Brazil	Lungsod ng Naga, Pilipinas
Layunin	Magamit nang husto ang badyet ng local na pamahalaan upang matugunan ang mga suliraning kinakaharap ng mga mamamayan	Mapalawak ang papel ng mamamayan sa pagbuo at pagpapatupad ng mga programa ng bayan
Paraan ng <i>Participatory Governance</i>	<i>Participatory budgeting</i>	Pagbuo ng Naga City People's Council (NCPC) <i>Participatory budgeting</i>
Epekto	Pag-unlad ng antas ng pamumuhay ng mga mamamayan ng Porto Alegre. Nakapagbigay ang pamahalaan ng mas maraming serbisyo. Bumaba ang <i>infant mortality rate</i> ng Porto Alegre	Nagkaroon ng tiwala ang pamahalaan at mamamayan sa isa't isa. Mas naging aktibo ang mga mamamayan sa pakikilahok sa mga programa ng lokal na pamahalaan.
Papel ng Mamamayan	Nakikisangkot ang mamamayan sa pagbalangkas ng badyet ng lokal na pamahalaan. Kasama rin ang mamamayan sa pagtaya sa naging paggamit ng <i>budget</i> noong nakaraang taon	Kasama sa pagbuo ng mga programa/ordinansa ng lokal na pamahalaan. Aktibong nakikilahok ang tao sa pagbuo ng <i>participatory budgeting</i>
Kasama sa pagbuo ng mga programa/ordinansa ng lokal na pamahalaan. Aktibong nakikilahok ang tao sa pagbuo ng <i>participatory budgeting</i>	Pinalawak ang papel ng mamamayan sa pagbalangkas ng <i>budget</i> .	Binuksan ang maraming oportunidad para makilahok ang mamamayan sa pamamahala.

Pamprosesong mga Tanong

1. Paano nagkakapareho ang paraan ng participatory governance sa Porto Alegre at sa Lungsod ng Naga?

2. Paano nagkakaiba ang paraan ng participatory governance sa Porto Alegre at sa Lungsod ng Naga?

3. Ano ang mga kalakasan at kahinaan ng dalawang paraan ng participatory governance?

4. Paano naipakita ng dalawang paraan ng participatory governance ang kahalagahan ng mamamayan sa pagkakaroon ng isang mabuting pamahalaan?

VII. SANGGUNIAN		Blando, R.C. et al Kontemporaryung Isyu AP10 LM, Pasig City, Department of Education pahina 409-425	
Inihanda ni:	Mansueta Paned Mambiar	Sinuri nina:	JULIE DE CHAVEZ MARLENE CABOTAJE RIZALDY R. CRISTO MARIA AISA SEBASTIAN LORADEL MAGALLON AUGUST M. JAMORA FLORENDO S. GALANG JENNA JOY B. DELA ROSA MARIA CARMELA ARCEO PADILLO